

Faglig kontakt under eksamen:
Navn: Helge Redvald Skullerud
Tlf: 73593625

EKSAMEN I FAG SIF 4002 FYSIKK

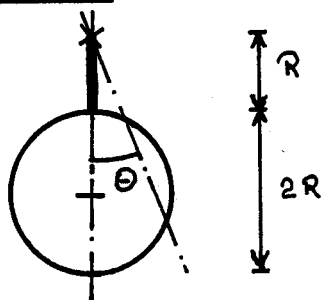
Onsdag 27. mai 1998

Tid: 0900-1500

Hjelpemidler: B2 - Godkjent lommekalkulator
Rottmann/Matematisk formelsamling

Ved bedømmelsen teller alle 9 deloppgaver likt.

Oppgave 1

En pendel er utformet som en jevntykk, sirkulær skive med radius R og masse M , opphengt i en arm med lengde lik radien i skiven og med neglisjerbar masse (figur 1). Skive og arm er begge laget av messing.

Figur 1. Pendel

a. Finn først et uttrykk for dreiemomentet τ som virker på pendelen, som funksjon av vinkelutslaget θ fra vertikal hvileposisjon.

Vis så at for små utslag blir tidsforløpet $\theta(t)$ en enkel harmonisk bevegelse med vinkelfrekvens $\omega_0 = \frac{2}{3}\sqrt{g/R}$, hvor g er tyngdens akselerasjon.

OPPGITT:

$$I = \frac{9}{2}MR^2 \quad \text{Pendelens treghetsmoment om rotasjonsaksen}$$
$$\tau = I\ddot{\theta} \quad \text{'Dreiemoment-ligningen'}$$

b. Pendelen brukes som tidsbestemmende ledd i et stueur.

Det er ønsket at perioden skal være $t_0 = 0.5$ s. Hvor stor må radien R velges?

Anta så at uret går riktig ved en temperatur $T = 20$ °C. Når temperaturen senkes til 12 °C, avtar perioden slik at uret går 7 s for fort pr. døgn.

Hva er den lineære varmeutvidelseskoeffisienten α for messing?

OPPGITT:

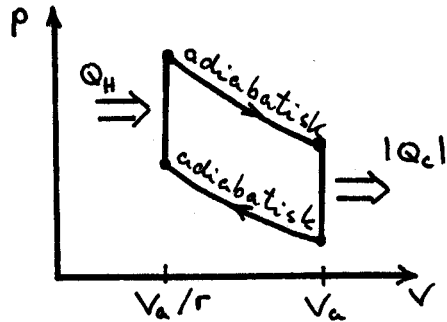
$$g = 9.81 \text{ m/s}^2 \quad \text{Tyngdens akselerasjon}$$
$$\Delta\ell/\ell = \alpha\Delta T \quad \text{Definisjon av } \alpha$$

c. Vis at treghetsmomentet til pendelen er som oppgitt i **a**, $I = \frac{9}{2}MR^2$.

OPPGITT:

$$I = I_T + Mr_T^2 \quad \text{Parallell akse-teoremet}$$

Oppgave 2

I denne oppgaven skal vi ta for oss noen delproblemer ved beskrivelsen av en Otto-prosess, illustrert i pV -diagram i figur 2.

Figur 2. Otto-prosess

a. En beholder med volum V_a inneholder $n = 0.01 \text{ mol}$ av en idéell, toatomig gass med temperatur $T_a = 300 \text{ K}$ og trykk $p_a = 100 \text{ kPa}$.

Hvor stort er volumet V_a ?

Gassen varmes så opp, ved konstant volum, til en temperatur $T_d = 400 \text{ K}$. Hvor stor varmemengde Q (tilsvarende $|Q_C|$ i figur 2) må tilføres gassen?

OPPGITT:

$pV = nRT$ med $R = 8.3145 \text{ J/mol} \cdot \text{K}$ Tilstandsligning
Gassen kan antas å ha $N = 5$ frihetsgrader pr. molekyl, og indre energi $\frac{1}{2}RT$ pr. mol og molekylær frihetsgrad.

b. En Otto-prosess har som arbeidsmedium $n = 0.01 \text{ mol}$ av en idéell gass, med varmekapasitet ved konstant volum $C_V = 20.8 \text{ J/mol} \cdot \text{K}$, og forhold mellom varmekapasitet ved konstant trykk og ved konstant volum $C_p/C_V \equiv \gamma = 1.4$.

Gassen komprimeres adiabatisk fra et volum V_a til et volum $V_b = V_a/r$, hvor $r = 9$.

Før kompresjonen er temperatur og trykk $T_a = 300 \text{ K}$ og $p_a = 100 \text{ kPa}$. Hva er temperatur T_b og trykk p_b etter kompresjonen?

Og hvor stort arbeid W_{ab} utføres på gassen under kompresjonen?

OPPGITT:

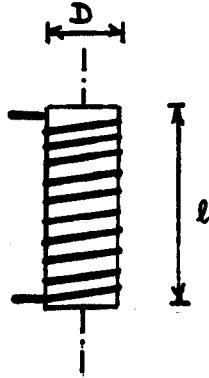
$$\left. \begin{aligned} pV^\gamma &= \text{konstant} \\ TV^{\gamma-1} &= \text{konstant} \end{aligned} \right\} \text{ 'Adiabatligningene'}$$

$$dQ = dU + p dV \quad \text{Energibevarelse}$$

c. Vis - med utgangspunkt i energibevarelsesligning og tilstandsligning - at for en idéell gass som undergår en adiabatisk prosess gjelder relasjonen mellom temperatur og volum oppgitt i **b**, $TV^{\gamma-1} = \text{konstant}$.

Oppgave 3

a.

En lang, rett spole med lengde $\ell = 100 \text{ mm}$ er viklet opp på en sylindrisk hylse med diameter $D = 8 \text{ mm}$. Viklingene består av koppertråd med diameter $d \ll D$ og resistans pr. lengdeenhet $r = 0.54 \Omega/\text{m}$, og spolen er luftfylt. Det er ønsket at spolen skal ha en induktans $L \approx 50 \mu\text{H}$.

Figur 3. Lang, rett spole

Bestem hvor mange viklinger N spolen må ha.

Hvor stor blir spolens resistans R ?

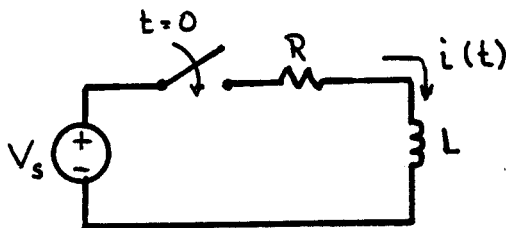
Hva ville spolens induktans bli hvis hylsen ble erstattet av en ferrittkjerne – med lengde ℓ og diameter D som før – med relativ permittivitet $\mu_r = 4000$?

OPPGITT:

$$L = \mu_0 N^2 A / \ell \quad \text{Induktans for lang, rett, luftfylt spole}$$

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ H/m}$$

b.

En RL seriekopling, med $R = 4 \Omega$ og $L = 0.2 \text{ H}$, koples ved tid $t = 0$ til en likespenningskilde $V_S = 6 \text{ V}$.

Bruk først spenningsbalanseligningen for kretsen (Kirchhoffs spenningslov) til å finne en differensialligning for strømmen $i(t)$, for $t > 0$.

Figur 4. RL -krets

Løsningen av differensialligningen skal kunne skrives på form

$i(t) = I_0(1 - e^{-t/\tau})$. Hva blir verdiene av I_0 (ampère) og τ (sekunder)?

OPPGITT:

$$v_R = Ri \quad ; \quad v_L = L di/dt \quad \text{'Komponentligninger'}$$

c. Bruk først Ampères lov til å finne uttrykk for magnetfeltet $\vec{B}$ og den magnetiske fluksen $\Phi_B = \int \vec{B} \cdot d\vec{A}$ i en lang, rett og luftfylt spole med N viklinger, lengde ℓ , tverrsnitt A og strøm i .

Bruk så Faradays induksjonslov til å vise at spolens induktans blir som oppgitt i a, $L = \mu_0 N^2 A / \ell$.

OPPGITT:

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{s} = \mu_0 I \quad \text{Ampères lov}$$

$$\epsilon = -d\Phi_B/dt \quad \text{Faradays induksjonslov}$$